

Međunarodni znanstveni interdisciplinarni simpozij
HRVATSKA FOLKLORNA I ETNOGRAFSKA BAŠTINA
U SVJETLU DUBROVAČKE, SVJETSKE I TURISTIČKE SADAŠNJOSTI

FEB 2012.

ZBORNIK RADOVA

Urednica: Mira Muhoberac

FOLKLORNI ANSAMBL LINĐO, DUBROVNIK
ZAGREB, 2013.

Međunarodni znanstveni interdisciplinarni simpozij

**HRVATSKA FOLKLORNA I ETNOGRAFSKA BAŠTINA U SVJETLU DUBROVAČKE,
SVJETSKE I TURISTIČKE SADAŠNJOSTI**

Dubrovnik, Republika Hrvatska, 11. – 13. prosinca 2012.

Poslijediplomsko središte Dubrovnik, Sveučilište u Zagrebu, Dubrovnik

FEB 2012.

ZBORNİK RADOVA

Urednica: Mira Muhoberac

Redaktura: Vesna Muhoberac i Mira Muhoberac

Recenzenti: Dubravka Crnojević-Carić, Suzana Marjanić i Vesna Muhoberac

Lektura i korektura: Vesna Muhoberac

Grafičko oblikovanje: Nora Mojaš

Fotografije: Arhiva Folklornoga ansambla Lindo i autori fotografija u pojedinim stručnim i znanstvenim radovima

Fotografija na naslovnici: Članovi i članice Folklornoga ansambla Lindo Dubrovnik, autor: Željko Tutnjević

Prijevod dijela tekstova s hrvatskoga jezika na engleski jezik: Ranka Pače

Nakladnik: Folklorni ansambl Lindo, Dubrovnik

Za nakladnika: Dubravka Sarić, ravnateljica

Tisak: Kerschoffset d.o.o., Zagreb

Naklada: 250 primjeraka

Tiskano u prosincu 2013.

ISBN 978-953-56971-5-2

CIP zapis dostupan u računalnom Skupnom katalogu hrvatskih knjižnica pod brojem 531202094

Međunarodni znanstveni interdisciplinarni simpozij

**HRVATSKA FOLKLORNA I ETNOGRAFSKA BAŠTINA
U SVJETLU DUBROVAČKE, SVJETSKE I TURISTIČKE SADAŠNJOSTI**

Dubrovnik, Republika Hrvatska 11. – 13. prosinca 2012.

Poslijediplomsko središte Dubrovnik, Sveučilište u Zagrebu, Dubrovnik

FEB 2012.

ZBORNİK RADOVA

Urednica: Mira Muhoberac

FOLKLORNI ANSAMBL LINDO, DUBROVNIK

TISKANO U ZAGREBU, 2013.

Izvorni znanstveni članak

Tvrtko Zebec

Institut za etnologiju i folkloristiku

HR – 10 000 Zagreb, Šubićeva 42

zebec@ief.hr

NEMATERIJALNA KULTURA KAO BAŠTINA: *LINDO*, KOLO DUBROVAČKOG PRIMORJA

Iako je bilo i ranijih pokušaja nominiranja na popise remek-djela svjetske baštine tek 2009. godine Hrvatska je upisala sedam nematerijalnih kulturnih dobara na Unescov popis reprezentativne baštine čovječanstva. Otada je upisano ukupno 13 dobara na Unescove popise, a provedba *Konvencije* te dopune i promjene kriterija pozorno se prate s namjerom da se ustraje s različitim mogućnostima nominiranja. Time se potvrđuju nastojanja Ministarstva kulture i djelovanje Povjerenstva za nematerijalnu kulturnu baštinu koje u nacionalnim okvirima provodi osnovnu ideju Unescove *Konvencije*. U tom procesu sudjeluju stručnjaci etnolozi, folkloristi, filolozi, etnomuzikolozi, etnokoreolozi, suradnici različitih znanstvenih – istraživačkih i sveučilišnih ustanova, kao i muzeja, konzervatorskih odjela i drugih ustanova u kulturi. U Registar kulturnih dobara RH dosad je upisano preko stotinu nematerijalnih kulturnih dobara. Među njima je i *lindo*, *kolo Dubrovačkog primorja*. U pisanju obrazloženja i Rješenja u opisu *linda* u Registar je kao i na nizu drugih primjera otvoreno mnogo pitanja pa je namjera teksta informirati zainteresirane nositelje, kulturna društva i dubrovačku javnost o procesu registracije *linda*.

Kao etnokoreolog ili istraživač plesa govorim o plesu kao dijelu tradicijske kulture, u posljednje vrijeme često nazvane nematerijalnom kulturom, koja je pod tim pojmom postala i javno vidljivija zahvaljujući upisima na Unescove popise kulturne baštine.¹

Neposredno prije prvog FEB-a, skupa u organizaciji Folklornog ansambla Lindo, u studenom 2011., bilo je javno obznanjeno da je Ministarstvo kulture upisalo *lindo* u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske. Vrlo brzo javili su se nositelji te tradicije, stanovnici Dubrovačkog primorja s prigovorom i žalbom Ministarstvu zbog propusta koji su učinjeni u tekstu Rješenja. Pokazalo se da su nenamjerni propusti u izdanom Rješenju izazvali razložne prigovore i reakcije, koje bi mogle ostaviti posljedice u međusobnom odnosu nositelja, lokalnih zajednica, a to je najgore što se može dogoditi nespretnim posredovanjem struke ili administracije.²

¹ Opširnija stručna rasprava o terminologiji o nematerijalnoj kulturi kao baštini te kriterijima za upis na Unescove popise svjetske baštine objavljena je u časopisu *Etnološka tribina* (Nikočević 2012).

² Da bih izvodače primorskoga *linda* bolje informirao, ali i sve s područja županije zainteresirane za proces registracije u Registar kulturnih dobara pa i dalje na Unescove popise, zamolio sam organizatore skupa da nam osiguraju dodatno vrijeme za radionicu izvan okvira skupa, za raspravu i odgovore na sva pitanja i interese ne samo o *lindu* nego i o drugim kulturnim dobrima vrijednim registracije – *kolende*, konavoskog veza, svilogojstva, zdravičara, lijeričara, komedija *na dubrovačku* i sl. Na radionici se govorilo o mogućnostima registracije kulturnih dobara, elemenata nematerijalne kulture koji bi se s područja cijele županije mogli navesti, koje bi valjalo dalje dokumentirati, opisivati i isticati

Ovdje navodim osnovne pojmove i probleme koji se tiču Unescove *Konvencije* i njezina razvoja, ali isto tako i primijenjenoga rada znanstvenika, etnologa, kulturnih antropologa, folklorista, filologa, etnomuzikologa, etnokoreologa, muzealaca, konzervatora, odnosno svih koji pridonose većoj vidljivosti nematerijalne kulture te provedbi Unescove *Konvencije*, odnosno kulturne politike Ministarstva kulture, koji pridonose popularizaciji tradicije zbog nje same i zbog njezina potencijala kao kulturnog proizvoda zanimljivog i važnog ne samo nositeljima nego i širem krugu zainteresiranih ljubitelja nacionalnih vrijednosti, pa i turistima koji obogaćeni takvom ponudom zadovoljniji odlaze i češće se vraćaju na destinacije sa zanimljivom i raznolikom kulturnom ponudom.

Hrvatska i Unescova Konvencija

Hrvatska je 2005. godine bila sedamnaesta zemlja koja je podržala i potpisala Unescovu *Konvenciju za očuvanje nematerijalne kulturne baštine*. Bilo je i ranijih pokušaja nominiranja na popise remek-djela usmene i nematerijalne svjetske baštine.

Prvo Unescovo proglašenje remek-djela bilo je 2001. godine, a za drugo proglašenje 2003. Hrvatska je nominirala *Istarski glazbeni mikrokozmos* (Nikočević 2004). Posljednje – treće proglašenje remek-djela bilo je 2005. godine kad je Hrvatska nominirala *Umijeće čipkarstva* (Eckhel 2005). Obje nominacije tada nisu uspjele zadovoljiti Unescove kriterije.

Ta su tri Unescova proglašenja remek-djela bila tek priprema *Konvencije* (Aikawa-Faure 2009), a od struke su naknadno ocijenjena kao neprimjereno isticanje nematerijalne kulture kao remek-djela – jer sva je kultura jednakovrijedna i nezamjenjiva za nositelje koji je ističu kao simbole kulturnoga identiteta i ne treba je vrednovati po uzoru na materijalnu i spomeničku baštinu. Početna ne baš uspješna hrvatska iskustva nominacija za popise remek-djela bila su dobra priprema za prijavu brojnih nominacija u trenutku kad je *Konvencija* stupila na snagu.

Od prvog ciklusa prijava Hrvatska je upisala sedam kulturnih dobara na Unescov popis reprezentativne baštine čovječanstva već u 2009. godini: umijeće čipkarstva (Lepoglava, Hvar, Pag), dvoglasje tjesnih intervala Istre, Hrvatskog primorja i Kvarnera, festu sv. Vlaha, ophod *ljelja – kraljica* iz Gorjana, zvončare s Kastavštine, procesiju *za križen* s Hvara, te umijeće izrade dječjih igračaka Hrvatskog zagorja. Otada je upisano ukupno 13 dobara na Unescove popise.³ 2010. godine upisana su tri dobra – na popis reprezentativne svjetske baštine sinjska alka i medičarski obrt sjeverne Hrvatske, popularnije poznat kao *licitari*, te otkanje s nizom suvrstica takva grlenog pjevanja s potresanjem glasa poznato na širokom području Hrvatske – na popis baštine za hitnu zaštitu. U 2011. godini Hrvatskoj je, s obzirom na brojna upisana dobra u prvim dvjema godinama provedbe *Konvencije*, UNESCO omogućio upis dvaju nematerijalnih kulturnih dobara pa su uspješno procijenjene nominacije nijemoga kola Dalmatinske zagore i bećarca Slavonije, Baranje i Srijema, također na reprezentativan popis baštine čovječanstva. Iduće 2012. godine UNESCO je, zbog nemogućnosti da se u okviru spomenute *Konvencije* tehnički i stručno procijeni više od šezdesetak nominacija, postavio u lokalnim i nacionalnim, pa i međunarodnim okvirima.

³ Na web stranici Ministarstva kulture dostupne su poveznice s Unescovim popisima i javno objavljenim tekstovima nominacija na engleskom jeziku (<http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=5220>).

restrikciju na jedan upis godišnje svakoj državi potpisnici. Hrvatska je nominacija pozitivno ocijenjena i na reprezentativan popis svjetske baštine upisano je klapsko pjevanje.

Hrvatskoj je pritom istekao četverogodišnji mandat u Odboru *Konvencije* (2008. – 2012.), gdje smo izbliza mogli u različitim ulogama biti uključeni i pratiti proces provedbe i zato kvalitetno sudjelovati. Međutim i daljnja provedba *Konvencije* te dopune i pooštrenje kriterija pozorno se prate s namjerom da se ustraje s različitim mogućnostima nominiranja i međunarodnog prepoznavanja hrvatske nematerijalne kulture.

Lindō, kolo Dubrovačkog primorja

Na nacionalnoj razini nematerijalna baština upisuje se u Registar kulturnih dobara koji je ustanovljen prema Zakonu o zaštiti kulturnih dobara iz 1999. godine. Dosad je upisano preko stotinu nematerijalnih kulturnih dobara. Među njima je i *lindō*, kolo Dubrovačkog primorja.

Od prvih promišljanja o isticanju posebnosti nacionalne plesne kulture bilo je jasno da je *lindō* jedinstven tradicijski ples koji bi trebalo registrirati na nacionalnoj razini. Budući da ga u svojim terenskim istraživanjima nisam nikada detaljnije istraživao, nisam se smatrao dovoljno kompetentnim da se upustim u pisanje obrazloženja za upis u Registar i izdavanje Rješenja. Budući da sam poznavao jednu od vodećih svjetskih stručnjakinja za plesna istraživanja Elsie Ivancich Dunin, prof emeritu s kalifornijskoga sveučilišta u Los Angelesu, po roditeljima Hrvaticu, koja se cijeli život u Americi bavi istraživanjem plesa pa između ostalih i *lindā*, dugo godina prvo među hrvatskim iseljenicima u Kaliforniji, a onda i u Dubrovačkom primorju (Dunin 1984, 1987, 2009), molio sam je da se angažira. Međutim, kao savjesna istraživačica dvije je godine pružala otpor toj ideji držeći se svoga stava da se ne angažira aktivno nego da promatra, istražuje i interpretira, ali ne i da utječe na predmet istraživanja. Nakon dvije godine ipak je prihvatila poziv potaknuta molbom lokalne zajednice. Dodatno opterećenje bilo bi joj pisanje teksta na hrvatskom jeziku pa je prihvatila prijedlog da to učini na engleskom koji bismo preveli na hrvatski. Ministarstvo i Povjerenstvo za nematerijalnu kulturnu baštinu imalo je pritom na umu i mogućnost da se tako već dobije engleski tekst za međunarodnu kandidaturu. Vrhunski kao i u mnogim drugim stvarima, napisala je tekst o *lindū* Dubrovačkog primorja koji su u Ministarstvu kulture dali prevesti na hrvatski, a ja sam trebao ispraviti hrvatski tekst s obzirom na stručne i tehničke pojmove.

Na temelju tako pripremljenog opširnoga teksta o *lindū* (na 12 str.), kolege u Ministarstvu kulture morale su ga za pisanje rješenja skratiti (na 2-3 str.). Kako to obično biva, sasvim nenamjerno, pri skraćivanju teksta za rješenje dogodio se previd pa nisu prepisani svi nositelji koji su u širokom tekstu Elsie Ivancich Dunin navedeni kao predstavnici lokalne zajednice i članovi kulturnih udruga i kulturno-umjetničkih društava. U dogovoru s autoricom teksta prenosim dio koji u formularu Ministarstva kulture govori o sadašnjem stanju i promjenama u odnosu na provijesne obrasce baš kao i o nositeljima:

Postoji veliko zanimanje za oživljavanje plesnih zbivanja tijekom kojih se *igra lindō*, koja organizira i vodi naraštaj pojedinaca koji imaju iskustva s *lindōm* iz svoje mladosti (1970-te). Radi se uglavnom o osobama koje su putovale i bile zaposlene u Dubrovniku ali koje su zadržale svoje domove i obitelji u selima, dakle koje se

nisu trajno naselile u tom gradu prije ili poslije rata iz 1990-ih. Iznimka je KUD 'Slano' čiji mnogi članove žive u Dubrovniku, a putuju u Slano kako bi sudjelovali u izvedbama *linda*. U Primorju postoje tri organizirane skupine koje izvode *linda*. Najstarija je obnovljena stara skupina KPD "Sloboda", Slano, osnovana 1985. radi nastupanja pred hotelskim gostima i izvođenja plesova koje su tada naučili od članova Ansambla 'Linda' iz Dubrovnika. Skupina je reorganizirana 1996. godine u ratom razrušenom Slanom kao KUD 'Lijerica' koja je na svom repertoaru izvodila samo tradicijski *primorski linda*, a ne i koreografiranu verziju koju su bili naučili i izvodili prije posljednjega rata. Članovi skupine potječu iz nekoliko primorskih sela ali se nisu vratili u svoje ratom razrušene domove. Međutim, tijekom poslijeratne obnove gornjih primorskih sela, 1998. godine potaknulo se osnivanje dviju novih plesnih skupina, KU 'Linda' u selima Ošlje-Stupa i KU 'Žutopas' u selima Smokovljani i Visočani. Sastajali su se svakog tjedna izvan turističke sezone radi neformalnog učenja *linda* i običaja. Dvije skupine okupljaju članove iz zapadnih Gornjih sela koja su bliže spomenutim mjestima. Sve tri skupine sudjeluju na festivalima (smotrama) poput godišnje smotre u Metkoviću kao i onima koje se održavaju u Slavoniji i Zagrebu. Također nastupaju pred gostima u dubrovačkim hotelima i restoranima. Pozivaju ih i da *igraju* odnosno *balaju linda* i pjevaju primorske pjesme na svadbama – obično za svatove koji su porijeklom iz Primorja. U njihovim izvedbama obično sudjeluje pet do osam parova, ali su shvatili da moraju skratiti normalnu duljinu trajanja *linda* kako ne bi bili dosadni onima koji ne poznaju tradicijski seoski način izvedbe tog kola.

Najnoviji KUD osnovan je 2010. godine radi promicanja *linda* u većem selu Osojnik (321 stanovnik 2001.), najbližem primorskom selu gradu Dubrovniku, koje je bilo potpuno uništeno u ratnim razaranjima 1990-ih. Stanovnici ovog sela izgubili su sve i samo uz vanjsku pomoć tijekom obnove uspjeli su se s obiteljima vratiti i nastaviti život u selu. Na proslavi Nove godine (2010.) u Osojniku, nekoliko starijih osoba spontano je *zabalalo linda*. Tri mlade djevojke su vidjevši to pitale majku iz naraštaja koji ne zna *linda*, gdje mogu naučiti *balati*. Majka je s jednim starijim *lijeričarom* istaknula obavijest pozivajući sve zainteresirane za *linda* da se prijave očekujući najviše desetak kandidata. Na njihovo iznenađenje prijavilo se i došlo na prvi sastanak njih više od stotinu i dvadeset! Od veljače 2010. godine, preko stotinu *Sočana* okuplja se svake subote i *bala linda* do duboko u noć. Članovi uče od naraštaja iz 1970-ih uz praktične upute i *balanje* s mlađim neiskusnim partnerima koji ih ne uče na formalan način nego ih uče svladavati improvizirane figure. Nema dovoljno velike prostorije u selu koja može primiti sve zainteresirane. Organizirane su tri skupine koje vježbaju u smjenama (djeca, mladež i odrasli). Obuhvaćeni su oni od pet to sedamdeset i pet godina, a tu je pet starijih i tri mlada *lijeričara* koji se smjenjuju tijekom večeri. Više od trećine stanovništva okuplja se svaki tjedan radi druženja i isključivo *balanja linda*.

Najnovija aktivnost važna za očuvanje *linda* djelovanje je Kulturne udruge 'Dubrovački primorski svatovi', osnovane u lipnju 2010. Udruga djeluje u gornjem primorskom selu Mrčevu (107 stanovnika, 2001.). Namjera Udruge je obnoviti običaje, poput tradicijske svadbe, što obuhvaća i izvedbe *linda*. I ostale četiri skupine izvođača *linda* članice su ove Kulturne udruge koja ima potporu dubrovačke Turističke zajednice u sponzoriranju primorske manifestacije u Dubrovniku i u selima koja su vezana uz seoski turizam" (Dunin 2010).

Budući da u Rješenju Ministarstva kulture nisu bili navedeni svi nositelji, ne čudi reakcija onih koji nisu navedeni, zamjerkom prvo na Rješenje, ali onda i Udruzi koja je navedena kao predlagač, kao da je taj propust

Fotografija 1. Linda, KU "Žutopas", Smokovljani – Visočani, foto: Zebec 2003.

u Rješenju njihova krivnja, potaknuta lokalnim, partikularnim interesom, što se niti u jednom trenutku nije dogodilo, niti bilo razlogom.

Usto se kao najproblematičnije pokazalo pomanjkanje lokalnih pojmova i terminologije koji se tiču plesne tradicije. Nositelje je ponajviše zasmetalo što je *linda* nazvan dubrovačko-primorskim *plesom*. Za izvođače nositelje, *linda* nikad nije bio *ples* nego *kolo*, eventualno *poskočica* (što se u Primorju koristi kao stariji naziv za to kolo), usto što je naziv *poskočica* uvriježen na širem području Konavala, Župe i Primorja.⁴

Međutim, razlike nisu samo u imenu nego i u izvedbi koraka, figura pa i lika *kolovođe* kao osobe koja upravlja kolom i vodi ga. Utoliko se razlikuje *linda* Dubrovačkoga primorja od župskoga – gdje u izvedbi nema kolovođe, a promjenu figura određuje *lijeričar* promjenom melodije i ritma. Pritom se posljednjih desetljeća uvriježilo razlikovanje tih izvedbi i u nazivu – Župljani izvode *linda* bez kolovođe, Primorci *linda* s kolovodom, a Konavljani izvode *poskočicu* – uz već dugu tradiciju pratnje tamburaškog sastava.

U okviru svojih *folklornih priredbi* za turiste poslije nedjeljnih misa, KUD "Čilipi" uz svoju konavosku *poskočicu* u istim, konavoskim nošnjama izvodi i primorski *linda* – pa površni gledatelj neće shvatiti da ta izvedba zapravo nije najuža zavičajna tradicija Konavala, nego Primorja i to u koreografiranom, fiksiranom, autorskom obliku u kojem se figure ne improviziraju nego se izvode uvijek istim, unaprijed uvježbanim redom, slično kao i u FA "Linda", profesionalnom ansamblu Lado i mnoštvu drugih gradskih ansambala koji izvode neku od autorskih koreografija *linda*.

⁴ Slična terminološka problematika može se naći i na Krku gdje sam više terenski istraživao, ali i drugdje, gdje se *plesom* drže svi moderniji plesni oblici – od disko plesanja nadalje, a tradicijske se plesove zovu lokalnim imenima ili jednostavno kolima odnosno tancima, ovisno o vrsti, žanru i području.

Zanimljivost koja se može navesti jest i poimanje *kolovođe* koji vodi kolo – koji uzvikivanjem stihova daje upute parovima plesača koju figuru da izvedu *igrajući* ili *balajući* lindo (a ne *plešući ga*). U amaterskom krugu gradskih ansambala uvriježeno je reći da kolovođa *komandira* kolom, odnosno izvikuje *komande*. Nositelji iz Primorja su, međutim, reagirali i na taj pojam, ističući kako se ne radi o *komandama* (što ih asocira na vojničku poslušnost), nego o *vođenju* kola.

Sve to pokazuje istančane razlike koje su izvođačima, nositeljima tradicije neobično važne jer ocrtavaju duboko ukorijenjenu filozofiju cijele zajednice, njihov odnos i poštivanje tradicije. Za vanjske sudionike u procesu registracije te su nijanse ostale nedovoljno zapažene. Utoliko se ovaj proces registracije pokazao kao ogledni primjer koji je od sama početka nemoguće kvalitetno izvesti bez aktivnog angažmana nositelja. Stručni pojmovi mogu nam biti poznati, ali upravo u dubljem poznavanju njihovih lokalnih inačica, sitnih razlika i finesa, skriva se ili pronalazi osnovni smisao postojanja i značenja, u ovom primjeru, primorskoga kola – *linda*.

Namjera teksta je skrenuti pozornost na problematiku koja se lako javlja kad se dogode propusti u pisanju rješenja – ovaj put nenamjerni. Treba se nadati se da će nositelji biti zadovoljni ispravkama, što je učinjeno tako da su uvaženi svi prigovori iz podnesene žalbe. Registracija bi time bila gotova, ali svakako nije svršen proces dokumentiranja, populariziranja i daljnjeg prenošenja tradicije na mlađe. Upravo u tom nastavku i prenošenju znanja i značenja *linda* na mlađe jest i smisao registracije. Isticanje *linda* trebalo bi potaknuti mlade, poput Sočana, da se više za nj zanimaju i uče ga, sudjeluju u izvedbama i spremni su ga izvoditi kao dio svoga kulturnog i nacionalnog identiteta.

Tijekom radionice koju smo održali poslije skupa otkrila se i nova činjenica: da je Kulturno-umjetničko društvo “Marko Marojica” iz Župe dubrovačke nedavno angažiralo bivšeg dugogodišnjeg voditelja Folklornog ansambla Lindo iz Dubrovnika da i njihovu Društvu postavi autorsku koreografiju primorskoga *linda*, sličnu onoj koju uz FA Lindo izvodi i društvo iz Čilipa u Konavlima. Župsko je društvo pritom od koreografa otkupilo i originalne primorske nošnje pa se razvila i burna rasprava o tomu čija je izvedba “pravilnija” zahvaljujući odgovarajućoj nošnji.

Primorski se *lindo* očito zahvaljujući desetljećima scenske prezentacije na toj razini, uz lokalnu prepoznatljivost za Primorje, uspio nametnuti i kao jaki “brend” ne samo grada Dubrovnika i Folklornog ansambla Lindo, koji ponosno nosi njegovo ime, nego i Župe i Konavala, dubrovačke okolice u kojoj se sada uz njihovu lokalnu *poskočicu* ili *kolo* bez kolovođe izvodi i primorski *lindo* s kolovođom.

U kontekstu značenja i provedbe Unescove *Konvencije* pa i registracije primorskoga *linda* u nacionalni Registar kulturnih dobara ostaju stara pitanja o razlici između spontanoga, tradicijskog *igranja* i *balanja* kola i onoga autorskog, standardiziranog i uvježbanog tako da svi izvode jednako umjesto tradicijom uobičajenih improvizacija izvođača. Otvaraju se pritom i nova pitanja o tomu mogu li na sličan način i župski *lindo* bez kolovođe i konavoska *poskočica* kao trajne vrijednosti plesne tradicije Župe i Konavala zadržati svoje mjesto kao jednakovrijedne lokalne inačice kola. Primorski se *lindo* uspio izboriti za opaženo i istaknuto mjesto te javno lokalno, regionalno i nacionalno prepoznavanje. Već i bez upisa u Registar to je mjesto primorskome *lindu* pripadalo. Rasprave tijekom radionice i naknadna promišljanja potiču potrebu daljnjih istraživanja,

skupljanja dokumentacije i snažnijeg prepoznavanja ne samo primorskoga nego i župskoga *linda* i konavoske *poskočice* kao i drugih tradicijskih plesova dubrovačke okolice koji bi jednakovrijedno trebali zastupati lokalnu i regionalnu plesnu tradiciju te isticati raznolikost i stvaralačko bogatstvo puka.

Hrvatsko povjerenstvo za nematerijalnu kulturnu baštinu Ministarstva kulture i dalje će poticati javno prepoznavanje nematerijalnih kulturnih dobara, a suradnici Instituta za etnologiju i folkloristiku u trogodišnjem projektu (2012. – 2014.), koji financira Hrvatska zaklada za znanost, “Hrvatska nematerijalna kulturna baština, društveni identiteti i vrijednosti” (09/59), održavat će radionice, poticati sve zainteresirane dionike za promociju, veću vidljivost, ali isto tako i kritičko procjenjivanje stanja nakon upisa u registre, promatrati reakcije lokalnih zajednica i potencijalne kritične točke zbog kojih bi znanstvenici mogli svojim djelovanjem pomoći lokalnim zajednicama u suradnji s upravnim tijelima lokalne i državne administracije kako bi postigli rezultate u skladu s njihovim idejama i nastojanjima, bez ugrožavanja kulturnih dobara i međusobnih ljudskih odnosa. Naime, svaki proces administriranja i guranja neuhvatljivih, osobito nematerijalnih dobara koji čine sukus filozofije, vjere i složenih ljudskih odnosa u kućice formulara mogu izazvati slične i gore reakcije zainteresiranih, zbog čega treba djelovati unaprijed da bismo uštedjeli energiju i živce te se usmjerili u pozitivno i dobro.

Literatura

- Aikawa-Faure Noriko. 2009. From the Proclamation of Masterpieces to the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. *Intangible Heritage*. Laurajane Smith and Natsuko Akagawa (ed.). London and New York: Routledge, 13-44.
- Dunin, Elsie Ivancich. 1984. Village weddings on the Dubrovnik coast. *Dance occasions and festive dress in Yugoslavia*. UCLA Monograph Series 23. University of California at Los Angeles: Museum of Cultural History, 18-23.
- Dunin, Elsie Ivancich. 1987. Lindo in the context of village life in the Dubrovnik area of Yugoslavia. *A spectrum of world dance. Dance research annual 16*, 1-4. Lynn Ager Wallen; Joan Acocella (editors). New York: Congress on Research in Dance.
- Dunin, Elsie Ivancich. 2009. Village ‘folklor’ [dance] integrated as a touristic commodity in the Dubrovnik area: an overview 1948-1977-2008. *Narodna umjetnost. Croatian journal of ethnology and folklore research*, 46/1, 61-75.
- Dunin, Elsie Ivancich. 2010. Dubrovački primorski lindo. Prijavni obrazac za predlaganje uspostavljanja zaštite nematerijalnog kulturnog dobra, Republika Hrvatska, Ministarstvo kulture. Duplikat pohranjen u Institutu za etnologiju i folkloristiku, IEF, 12 str.
- Eckhel, Nerina. 2005. Čipkarstvo u Hrvatskoj (osvrt na prijedlog kandidature za upis na UNESCO-vu listu remek-djela usmene i nematerijalne baštine čovječanstva). *Festivali čipke i kulturni turizam. Lace festivals and cultural tourism*. Tihana Petrović Leš (ur.). Lepoglava: Turistička zajednica grada Lepoglave, 115-124.
- Nikočević, Lidija. 2004. The intangibility of multiculturalism. Paper presented for ICME at Museums and Intangible Heritage ICOM general conference, Seoul, Korea, October 2-8. (URL: http://icme.icom.museum/fileadmin/user_upload/pdf/2004/nikocevic.pdf), ožujak 2013.
- Nikočević, Lidija. 2012. Kultura ili baština? Problem nematerijalnosti, *Etnološka tribina*, 42/35, 7-112. (prosinac 2012., URL: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=toc&id_broj=7558).

**INTANGIBLE CULTURE AS HERITAGE:
LINDO, THE CIRCLE DANCE FROM DUBROVAČKO PRIMORJE**

Summary

In 2009 Croatia inscribed first seven elements of intangible heritage on UNESCO's Representative List of the *Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage*, even though there were a couple of trials earlier, for the Proclamations of Masterpieces. Since than 13 elements were inscribed on UNESCO's lists, and implementation and additions or changes in criteria are carefully followed with intention to continue with nominations. Experts – ethnologists, folklorists, philologists, ethnomusicologists and ethnochoreologists, associates of scientific research centres and universities, museums and conservatory departments work as members of the National Commission for Intangible Cultural Heritage under the Ministry of Culture. More than hundred elements have been inscribed into the Register of Cultural Goods of the Republic of Croatia until now. *Lindo* – the circle dance from Dubrovačko primorje is among them. A lot of questions were raised thanks to the misunderstandings and omissions made in the Act of inscription for *lindo*, and the text is about possible solutions with intention to inform the bearers, cultural clubs and Dubrovnik public about the process of registration and responsibility of the experts and administration.

Ključne riječi: *lindo*, nematerijalna kulturna baština, Dubrovačko primorje, Hrvatska, UNESCO

Key words: *lindo*, intangible cultural heritage, Dubrovačko primorje, Croatia, UNESCO

ISBN 978-953-56971-5-2